

Συμπεράσματα: η χωρική και αναπτυξιακή ενσωμάτωση του Τρόδους

Η απορρύθμιση του κοινωνικο-οικονομικού συστήματος του Τρόδους εκτυλίχτηκε περίπου μεταξύ 1980 και 2010. Η περιοχή γνώρισε συνεχή πληθυσμιακή μείωση περνώντας από τις εξήντα στις τριάντα χιλιάδες κατοίκους. Σήμερα, τα βασικά οικιστικά της κέντρα δεν ανακάμπτουν πληθυσμιακά ενώ το 20% των κοινοτήτων δεν έχουν νέους κάτω των 24 ετών. Η αξιοποίηση των φυσικών του και πολιτιστικών του πόρων δεν εξασφαλίζει την προστιθέμενη αξία η οποία τους αναλογεί.

Το Τρόδος βρίσκεται χωρίς οργανωμένους παραγωγικούς φορείς. Η γεωργία έχει εγκαταλείψει πάνω από τη μισή της έκταση και οι αρδευτικές υποδομές της υπολειτουργούν με αυξανόμενα κόστη. Οι μισοί σχεδόν αρχηγοί γεωργικών εκμεταλλεύσεων διαμένουν μόνιμα στη Λεμεσό και στη Λευκωσία. Η μεταποίηση κινούμενη μεταξύ βιοτεχνίας και μιας ανερχόμενης οικοτεχνίας αντιμετωπίζει ένα θεσμικό περιβάλλον το οποίο αδυνατεί να στηρίξει την ιδιαιτερότητά της εγκλωβίζοντάς την σε ένα καθεστώς ανομίας. Την κατάρρευση του τουριστικού μοντέλου Ορεινών Θερέτρων ακολούθησε η πολιτική αγροτουρισμού και η διαμόρφωση ενός θεσμικού πλαισίου το οποίο οδήγησε στα παράνομα καταλύματα. Παράλληλα, η έλλειψη ενός διακριτού τουριστικού προϊόντος Τρόδους περιορίζει την τουριστική δραστηριότητα του Τρόδους στον τουρισμό διήμερου και του κοινωνικού τουρισμού. Οι νέες πρωτοβουλίες που αναπτύσσονται με τη μορφή μικρών βιοτεχνιών είτε καταλυμάτων τύπου Casale αντιμετωπίζουν επίσης, ένα μη ευέλικτο και λειτουργικό επιχειρηματικό περιβάλλον.

Από την πλευρά των πολιτικών, το Τρόδος σε καμιά σχεδόν περίπτωση δεν αντιμετωπίστηκε ως ένας ενιαίος χώρος. Προσεγγίστηκε περισσότερο ως ένας χώρος επίσκεψης και αναψυχής. Το δίκτυο μεταφορών σχεδιάστηκε μάλλον με στόχο τη διευκόλυνση της πρόσβασης από τα αστικά κέντρα προς επιλεγμένα σημεία υψηλής επισκεψιμότητας της περιφέρειας. Γι' αυτό τις τελευταίες δεκαετίες κυριαρχεί η άποψη της προώθησης των αυτοκινητοδρόμων χωρίς να εξισορροπείται ταυτόχρονα, αυτός ο προσανατολισμός από ένα σχέδιο βελτίωσης βασικών αξόνων της εσωτερικής συνδεσιμότητας. Η διαίρεση της περιοχής σε δύο επαρχίες και η παραμονή της κοινότητας ως βασική κλίμακα σχεδιασμού υποδομών, οδήγησε εκτός εξαιρέσεων (αρδευτικά έργα Σολέας, Πιτσιλιάς) σε μη αποτελεσματικές παρεμβάσεις (οδικό δίκτυο μεταξύ Βόρειας και Νότιας Μαραθάσας και περιοχής Άλωνα - Πολύστυπου με Αγρό και Κυπερούντα). Οι δύο Επαρχιακές Διοικήσεις ακολουθούν διαφορετικό προγραμματισμό και διαφορετικές προτεραιότητες στην κατανομή του προϋπολογισμού τους.

Μπρος στην πληθυσμιακή συρρίκνωση, την εγκατάλειψη γεωργικής γης και την αναπτυξιακή στασιμότητα αναδύθηκαν δύο τάσεις οι οποίες επηρεάζουν την πορεία της περιοχής. Η πρώτη αφορά την κυριαρχία της προστασίας της φύσης έναντι των άλλων χρήσεων, η δεύτερη, εστιάζει στην επιλογή ως μοναδικού αναπτυξιακού στόχου για το Τρόδος, την προσέλκυση μικρο-επενδυτών Β' κατοικίας. Αυτός ο στόχος θεωρούμενος ως η μόνη λύση αναζωογόνησης, οδήγησε στην υπέρμετρη επέκταση των οικιστικών ζωνών υιοθετώντας τη διάσπαρτη δόμηση και την μεμονωμένη κατοικία.

Δεν είναι ανεξήγητο επομένως, το γεγονός ότι ακόμη και σήμερα για τη μεγάλη πλειονότητα των κοινοταρχών, οι διεκδικήσεις περιορίζονται στην ενεργοποίηση των οικιστικών ζωνών και στην εγγραφή δρόμων. Το ζήτημα δεν προκύπτει από τις διεκδικήσεις αυτές καθαυτές αλλά από το γεγονός ότι απουσιάζει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο στήριξης των μόνιμων κατοίκων και προσέλκυσης νέων. Εντοπίζεται εδώ ένα κενό μεταξύ της προώθησης δράσεων οι οποίες εντάσσονται στις άμεσες και περιορισμένες αρμοδιότητες της κοινότητας με βάση τον νόμο (υποδομές, κτλ.) και της προώθησης αναπτυξιακών ζητημάτων που αφορούν τους κατοίκους της κοινότητας και των οποίων η λύση απαιτεί ευρύτερες κλίμακες σχεδιασμού.

Οι παραπάνω διαπιστώσεις ενισχύονται από τον τρόπο με τον οποίο σχεδιάστηκαν και εφαρμόστηκαν τα έργα για ύδρευση, για πολεοδομικές παρεμβάσεις και για κοινωνικές υποδομές τις οποίες διεκδίκησαν και ανέλαβαν οι κοινότητες. Αντίθετα, τα αποτελέσματα είναι πιο αξιόλογα στο επίπεδο της γεωγραφικής κάλυψης και λιγότερο στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών όταν ο σχεδιασμός ενσωματώνει όλη την περιοχή όπως πχ στους τομείς της εκπαίδευσης και της υγείας.

Τελικά, σ' αυτό το γενικό πλαίσιο, ο ρόλος της κοινότητας προσδιορίστηκε καθοριστικά από:

- α) την έλλειψη οράματος και σχεδίου για την ανάπτυξη του Τροόδους,
- β) την καθυστέρηση της αυτοδιοικητικής μεταρρύθμισης,
- γ) την έλλειψη διακοινοτικής συνεργασίας.

Η ταύτιση της στοιχειώδους κλίμακας χωροταξικού σχεδιασμού με εκείνη της κοινότητας προκάλεσε την μη ορθολογική χωροθέτηση των υποδομών και την αποσπασματικότητα των έργων. Παράλληλα, συνέβαλλε καθοριστικά στη μη ενίσχυση της εδαφικής συνοχής της περιοχής.